

Russell George AS
Cadeirydd,
Y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Seneddlechyd@senedd.cymru

25 Ebrill 2023

Annwyl Russell

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 10 Mawrth ynghylch camau dilynol y Pwyllgor i'w ymchwiliad i endosgopi.

Mae cynaliadwyedd ac achrediad proffesiynol gwasanaethau endosgopi yn parhau i fod yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru. Fel y nodais yn fy ymateb blaenorol i'r Pwyllgor ar y mater hwn, bu tarfu sylweddol ar y rhaglen waith genedlaethol i gefnogi sefydliadau'r GIG. Er hynny, rydym yn parhau i weithio gyda'r GIG i wneud cynnydd ac i gysoni'r gwaith hwn â'r Bwrdd Diagnostig. Yn gynharach heddiw, cyhoeddais y Strategaeth Adfer a Thrawsnewid Diagnosteg sy'n ceisio gwella mynediad at brofion diagnostig a chefnogi datblygiad ein gweithlu diagnostig. Bydd y Strategaeth newydd hon yn adeiladu ar waith y Rhaglen Endosgopi Genedlaethol, ac yn mewngorffori'r gwaith hwn, gan roi cyfleoedd i gyd-fynd â datblygiadau ehangach hanfodol fel y ganolfan ddiagnostig ranbarthol arfaethedig ar gyfer de-ddwyrain Cymru.

Rwyf wedi ymateb i argymhellion eich Pwyllgor isod.

Argymhelliad: Dylai Llywodraeth Cymru ddarparu rhagor o wybodaeth am sefydlu Gweithrediaeth y GIG. Dylai hyn gynnwys manylion ei threfniadau llywodraethu, ei rôl a'i chyfrifoldebau mewn perthynas â dwyn byrddau iechyd i gyfrif a sicrhau bod newid yn cael ei weithredu, a'r amserlenni ar gyfer ymgymryd â'r rolau a'r cyfrifoldebau hynny.

Derbyn.

Fel y byddwch yn gwybod, daeth Gweithrediaeth GIG Cymru i rym o 1 Ebrill 2023: [Hafan – Gweithrediaeth GIG Cymru](#). Mae'r Rhaglen Endosgopi Genedlaethol yn rhan o'r Rhaglen Diagnosteg Genedlaethol gyffredinol a bydd y trefniadau llywodraethu rhwng rhaglenni cenedlaethol a Gweithrediaeth GIG Cymru yn cael eu penderfynu gan yr uwch dîm arwain.

Gan weithio ar ran Llywodraeth Cymru, swyddogaeth Gweithrediaeth GIG Cymru yw sicrhau arweinyddiaeth gryf a chyfeiriad strategol, a galluogi, cefnogi a, lle bo angen, ymyrryd i sicrhau bod blaenoriaethau a safonau cenedlaethol yn cael eu cyflawni a diogelu a gwella ansawdd a diogelwch gofal. Bydd Gweithrediaeth GIG Cymru yn rhoi capasiti ychwanegol ar lefel genedlaethol i oruchwylio a chefnogi darparu'r blaenoriaethau hyn drwy ddod â Chydweithrediaeth Iechyd GIG Cymru, Uned Gyflawni GIG Cymru, Uned Cyflawni Ariannol GIG Cymru a Gwelliant Cymru ynghyd. Bydd Gweithrediaeth GIG Cymru yn gweithredu o dan uwch dîm arweinyddiaeth penodedig ac yn parhau i gyflawni nifer o'r swyddogaethau a oedd yn cael eu cyflawni'n wreiddiol gan y sefydliadau hyn ond mewn ffordd fwy effeithiol, effeithlon a chydweithredol. Bydd Gweithrediaeth GIG Cymru yn:

- Cryfhau arweinyddiaeth a chefnogaeth genedlaethol i sicrhau gwell ansawdd
- Darparu cyfeiriad mwy canolog i sicrhau dull cyson a theg o gynllunio yn seiliedig ar ganlyniadau yn genedlaethol ac yn rhanbarthol.
- Galluogi trefniadau rheoli perfformiad cryfach, gan gynnwys y gallu i herio a chefnogi sefydliadau nad ydynt yn gweithredu yn ôl y disgwyl.
- Ysgogi ac ymateb i'r datblygiadau mewn technoleg a gwyddorau meddygol i sicrhau GIG modern yng Nghymru.

Ni fydd sefydlu Gweithrediaeth GIG Cymru yn newid mecanweithiau atebolrwydd statudol. Mae holl gyrff y GIG eisoes yn uniongyrchol atebol i Weinidogion, a Llywodraeth Cymru, a bydd hyn yn parhau. Bydd Gweinidogion yn parhau i osod blaenoriaethau, targedau a mesurau canlyniadau ar gyfer y GIG ar ffurf Fframwaith Cynllunio'r GIG. Mae hwn wedi'i drosi gan y Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol/Prif Weithredwr GIG Cymru yn Fandad i Weithrediaeth GIG Cymru, gan amlinellu ei rôl, ffyrdd o weithio a swyddogaethau o ran cyflawni'r disgwyliadau a nodwyd mewn Llythyr Cylch Gwaith blynyddol.

Yn ystod 2023, y bwriad yw adeiladu ar gam cyntaf ei sefydlu a chryfhau'r trefniant hwn drwy gynnwys swyddogaethau ychwanegol fel rhan o raglen cam 2. Bydd Ebrill 2023 - Mawrth 2024 yn flwyddyn bontio ar gyfer Gweithrediaeth GIG Cymru ac rydym yn derbyn y bydd rhai elfennau o'i ddatblygiad a'i effeithiolrwydd llawn yn parhau i esblygu dros amser wrth iddo aeddfedu a setlo i'r system iechyd a gofal cymdeithasol ehangach.

Argymhelliad: Dylai Llywodraeth Cymru roi diweddariad i ni erbyn mis Gorffennaf 2023 am ddatblygu academi endosgopi clinigol, yn benodol er mwyn nodi a yw'r gwaith ar y trywydd iawn i fodloni'r amserlenni a ragwelwyd yng nghynllun gwella gwasanaethau canser ar gyfer GIG Cymru 2023-2026.

Derbyn.

Mae byrddau iechyd yn y de-ddwyrain yn parhau i ddatblygu cynigion ar gyfer cyfleusterau endosgopi sy'n gallu darparu ar gyfer y galw cynyddol ar y gwasanaeth clinigol hwn. Mae trafodaethau ar y gweill gyda chydweithwyr clinigol, gan gynnwys Uwchgynhadledd Endosgopi Clinigol a drefnwyd ar gyfer 21 Ebrill i ystyried y model mwyaf effeithiol ar gyfer darparu'r gwasanaeth yn y dyfodol. Ochr yn ochr â hyn, mae Addysg a Gwella Iechyd Cymru yn ystyried sut y gellir sefydlu model Academi Hyfforddiant Sgiliau Clinigol ar gyfer endosgopi i gynorthwyo gyda recriwtio a chadw endoscopyddion clinigol.

Argymhelliad: Dylai Llywodraeth Cymru nodi pa gamau fydd yn cael eu cymryd, a phryd, i symud gwasanaethau endosgopi o'r sefyllfa bresennol, sy'n dibynnu ar fesurau tymor byr fel contractio gwaith ar sail mewnol ac ar sail allanol i ymateb i'r galw, ac i ryddhau arian i fuddsoddi mewn gweithlu mwy cynaliadwy a datrysiadau o ran capasiti.

Derbyn.

Mae Llywodraeth Cymru'n parhau i weithio gyda byrddau iechyd o ran datblygu eu capasiti endosgopi. Mae'r rhaglen endosgopi genedlaethol wedi cefnogi byrddau iechyd i ddatblygu eu modelu o ran y galw a'r capasiti. Mae'r byrddau iechyd yn cynllunio eu gwasanaethau mewn ymateb i hyn, ac rydym yn adolygu eu cynlluniau lleol a rhanbarthol. Mae'r rhain yn cynnwys cymysgedd o atebion, megis cynllunio swyddi diwygiedig, recriwtio ychwanegol, hyfforddi staff presennol, a datblygu cyfleusterau newydd. Hoffwn dynnu sylw at fuddsoddiad cyfalaf Llywodraeth Cymru mewn theatrau endosgopi newydd ac wedi'u hadnewyddu yng Nghaerdydd a Chasnewydd fel enghraifft o gymorth Llywodraeth Cymru, ond bydd yn cymryd llawer o flynyddoedd i gyrff y GIG recriwtio, hyfforddi a defnyddio'r capasiti gweithlu ychwanegol angenrheidiol.

Bydd y mwyafrif o fyrddau iechyd yn parhau i ddibynnu ar atebion staffio nad ydynt yn rhai craidd i ddiwallu angen cyffredinol eu poblogaeth. Mae'n debygol y bydd hyn yn parhau ochr yn ochr â datblygu capasiti craidd ychwanegol am gryn amser, a bydd hyn yn dibynnu ar ba mor gyflym y gellir recriwtio neu hyfforddi staff – yn ogystal â newidiadau yng nghydwysedd y galw/capasiti yn y dyfodol a'r rhagolygon ariannol y dyfodol ar gyfer GIG Cymru. Y bwriad yw lleihau dibynnu gymaint â phosibl ar gyflenwyr allanol ac i ryw raddau ar drefnu yn fewnol a mentrau rhestri aros. Er hynny, bydd angen defnydd mwy cyfyngedig o'r gallu hwn bob amser i fodloni ymchwydd yn y galw neu i gyflymu'r gwaith o leihau'r ôl-groniad.

Y bwriad yw datblygu capasiti'r gwasanaeth craidd i'r pwynt lle gall hyn fodloni'r rhan fwyaf o'r galw rheolaidd. Fel rhan o hyn, mae'r rhaglen endosgopi genedlaethol yn cydweithio ag Addysg a Gwella Iechyd Cymru (AaGIC) i hyfforddi carfannau o endosgopyddion clinigol. Hyd yn hyn mae AaGIC wedi darparu tair carfan lwyddiannus ac wyth endosgopydd clinigol wedi cwblhau'r hyfforddiant. Mae tri endosgopydd clinigol yn cael eu hyfforddi ar hyn o bryd, gyda charfan bellach i ddechrau ym mis Medi. Mae'r rhaglen endosgopi genedlaethol hefyd wedi lansio ymgyrch ledled y DU i ddenu gweithwyr gofal iechyd proffesiynol i weithio ym maes endosgopi yng Nghymru. Mae'r Rhaglen wrthi'n cynnal arolwg cadw o holl staff endosgopi GIG Cymru ar hyn o bryd i gael gwell dealltwriaeth o'u profiad yn y gweithle ac i ganfod y rhesymau dros ddewis rhai i adael neu i aros yn y proffesiwn. Bydd y Rhaglen yn cydweithio'n agos ag AaGIC i ddatblygu cynllun cadw penodol i endosgopi er mwyn mynd i'r afael ag unrhyw faterion a nodir yn yr arolwg. Rydym hefyd yn ymchwilio i'r potensial ar gyfer cyflwyno academi endosgopi i gefnogi'r gwaith o ddatblygu gweithlu'r dyfodol yn gyflymach.

Argymhelliad: Yn ei hymateb i'r llythyr hwn, dylai Llywodraeth Cymru nodi pa waith sy'n cael ei wneud i ddeall a mynd i'r afael â'r rhwystrau sy'n gysylltiedig ag amrywiadau neu bolisiau adnoddau dynol gor-gyfyngol a allai atal staff y GIG rhag gweithio neu hyfforddi mewn bwrdd iechyd heblaw'r bwrdd iechyd y maent wedi'i leoli ynddo. Os oes angen mwy o amser i ymateb, dylai Llywodraeth Cymru ymrwymo i roi'r wybodaeth hon erbyn mis Gorffennaf 2023.

Derbyn.

Yn y Cynllun Gweithredu Cenedlaethol ar gyfer y Gweithlu a gyhoeddwyd ym mis Ionawr, rydym wedi ymrwymo i fynd i'r afael â'r rhwystrau sydd ar hyn o bryd yn atal staff rhag cael eu defnyddio yn hyblyg ar draws rhwystrau sefydliadol. Yn benodol, rydym wedi nodi camau i gefnogi Cydwasanaethau GIG Cymru i ddatblygu dull 'pasbort' er mwyn galluogi'r gweithlu i gael ei defnyddio ar draws sefydliadau GIG Cymru yn fwy hyblyg. Rydym hefyd yn ymrwymo yn y cynllun i gefnogi'r angen i gynllunio a darparu gwasanaethau yn rhanbarthol wrth i fodelau gwasanaeth newydd a chynaliadwy gael eu datblygu.

Argymhelliad: Yn yr ymateb i'r llythyr hwn, dylai Llywodraeth Cymru nodi pa gamau sy'n cael eu cymryd, a phryd, i arwain, annog a hwyluso'r defnydd o dechnolegau arloesol a ffyrdd o weithio mewn gwasanaethau endosgopi yng Nghymru.

Derbyn.

Mae arloesi mewn gofal endosgopig yn elfen bwysig ar wella gwasanaethau. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae gwasanaethau endosgopi wedi integreiddio llawer o arloesiadau megis delweddu gwell, hyblygrwydd, goleuadau, a galluoedd megis echdoriad endosgopig sy'n creu archoll mor fach â phosibl yn lle echdoriad llawfeddygol. Mae'n bwysig ystyried gwerthuso dyfeisiau newydd a thechnegau sy'n esblygu. Mae angen cydbwysu hyn ag anghenion y cleifion a'r boblogaeth a thystiolaeth am eu diogelwch a'u heffeithiolrwydd clinigol, a chost-effeithiolrwydd o'u cymharu â'r technegau presennol. Ar hyn o bryd mae gan dimau clinigol adnoddau, capasiti, ac amser cyfyngedig i brofi a gwerthuso technegau newydd, ac felly mae angen ymdrechion cydgysylltiedig i gefnogi gwerthuso ac integreiddio arloesedd.

Mae arloesi'n cynnwys cyfuniad o synthesis tystiolaeth genedlaethol, arweiniad a chefnogaeth, a gwerthuso lleol ac ymarferoldeb gweithredu. Mae'r rhaglen endosgopi genedlaethol yn canolbwyntio ar ddatblygu gwasanaethau addas i'r diben, cynaliadwy, ac achrededig. Mae arloesi mewn technegau yn berthnasol i'r agenda hon gan y gallai technegau newydd, ar gyfer rhai cleifion â gofynion penodol, fod yn llawer gwell neu'n llai dwys i'w darparu o ran adnoddau. Mae'r rhaglen wedi ystyried nifer o arloesiadau megis endosgopi capsiwl colon ac yn gweithio gyda nifer o fyrdau iechyd i brofi cymhwyso'r dechneg hon. Mae rhaglenni cenedlaethol perthynol, megis canser, hefyd wedi cefnogi profi technegau newydd megis endosgopi drwy'r trwyn. Bydd sefydliadau cenedlaethol yn parhau i gefnogi mabwysiadu technolegau sydd wedi profi eu gwerth.

Er hynny, cyfrifoldeb sefydliadau'r GIG yw penderfynu pa dechnegau a dyfeisiau sy'n cyflawni'r gofynion ar gyfer eu poblogaethau lleol yn y ffordd orau, ar yr amod eu bod yn cydymffurfio â safonau gofal cenedlaethol.

Argymhelliad: Yn ei hymateb i'r llythyr hwn, dylai Llywodraeth Cymru roi rhagor o wybodaeth am y gofal cofleidiol a'r cymorth (gan gynnwys cymorth iechyd meddwl) sydd ar gael i bobl sydd wedi cael diagnosis o gyflyrau genetig fel Syndrom Lynch yng Nghymru. Dylai hyn gynnwys gwybodaeth am sut y caiff gofal a chymorth o'r fath eu teilwra i anghenion grwpiau penodol, er enghraifft menywod o oedran cael plant, pobl o gymunedau lleiafrifoedd ethnig, neu bobl anabl.

Derbyn.

Mae Pwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru (WHSSC) yn comisiynu profion Lynch fel y disgrifiwyd yn ei Sefyllfa Bolisi Profi Genomig PP184. Mae'r prawf genomig hwn wedi'i gomisiynu gan Wasanaeth Genomeg Feddygol Cymru gyfan (AWMGS). Mae AWMGS yn darparu gwasanaethau genomig ar gyfer poblogaeth Cymru sy'n cael ei chynnal gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro. Mae tua 2,000 o samplau'r flwyddyn yn dod i law oddi wrth bob un o'r saith bwrdd iechyd. Mae AWMGS wedi cael ei roi ar waith yn llwyddiannus ledled Cymru, gan sicrhau bod cleifion yng Nghymru'n gallu cael mynediad at brofion a argymhellir, yn deg ar draws Cymru. Rydym yn disgwyl i fyrddau iechyd ddarparu gofal cyfannol sy'n gweddu i'r unigolyn.

Mae AWMGS yn cwnsela ac yn cefnogi pob person sy'n cael ei brofi am syndrom Lynch, cyn profi, ac wedi hynny os cadarnheir bod ganddynt y cyflwr. Nod y gwasanaeth yw cefnogi cleifion i ddeall eu hopsiynau a phenderfynu sut i symud ymlaen. Bydd hyn yn ystyried amgylchiadau unigol pob person ac yn cynnwys unrhyw benderfyniadau y gall fod angen eu gwneud ynghylch opsiynau atgenhedlu, sgrinio neu wylidwriaeth, triniaeth, a chyffuriau atal canser.

Gobeithio y bydd yr wybodaeth hon o gymorth i chi.

Yn gywir

Eluned Morgan AS/MS

Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Minister for Health and Social Services